Haftalık siyasî magazin

BAŞDAN

Salı günleri çıkar halk gazetesi
Gazetenin kurucusu ve sekreteri: Aziz NESİN
Sahibi ve neşriyatı fiilen idare eden: Rifat Ilgaz
Adres: Kumkapı, Derinkuyu Sok. No. 4 İSTANBUL
Telefon: 21131
ABONE:
Bir yıllık: 500 Kr.
Altı aylık: 250 Kr.
Fiatı: 10 Kr.
Yıl: I — Sayı: 16 — 23 Kasım 1948 Salı
Dizildiği ve basıldığı yer: Osmanbey Matbaası

Kapkara ve kopkoyu şahlanmış bir cehaletle çepçevre çevrilmiş bulunuyoruz

Amerikada «Amerika aleyh arı faaliyetleri tahkik komis onu» adı altında bir komis- on kuruldu. Bu komisyonun azifesi Amerikan milleti nenfaatlerine aykırı hareket- e bulunanlar hakkında tahki at yapmaktı. Halbuki hâdise er ve misaller gösterdi ki, bu omisyon Amerikan menfaat- erine aykırı diye, bilâkis A- nerikan menfaati, halk men- aati ve insanlık menfaati için ığraşanların ve onların fikir eri aleyhine harekete geçti. Hür fikirleri, insan haklarını e demokrasiyi boğmak, yok tmek için demokrat ve hür ikirli insanlara hücum etti. Onlara leke sürmek için de l'erinde zamane modasına ygun bir silâh vardı: Komü istlik... Her önüne gelene ir «kimünist» damgası vura- ak lekelemek ve suç'u yerine üşürmek istedi. Bundan mak at ta, Amerikan emperyalist olitikasına hız vermek, Ame ika içinde Amerikan halkını e işçisini ezerken, asıl dış nemleketler halkını da soy- naktı. Modern iktisadî müs- emlekeciliğe hız vermekti. Amerikanın bu gayri insanî ve onu olmayan politikasına kar gelen ve dünya insanları- ın kardeşliği için çalışan her Amerikalıya bu komisyon bir «komünist» yaftası yapıştırdı. Holivodun en şöhretli artistle i, en aklı başında Amerikan ktörleri, en değerli edip ve anatkârları, bu komisyonun arifetile hep birer komünist dular.

Amerikada bütün bunlar apıladururken, Amerikanın uyruğuna takılan Türkiyede e, durmak olamazdı. Ameri- aya yaranmak, onun vur de- iğini öldürmek bizim baş po itikacıların şiarı idi. Memle- etimizde son senelerde görü- en bütün bu kanunsuz hare- etler, üstelik te bütün bun- arı formalitelere uydurmak, atbaa, üniversite hâdiseleri- in aslı budur.

Bizde «müfrit sağ ve sol ce eyanlarla mücadele komisyo u» adı altında ve Hüseyin ahidin başkanlığında bir ko isyon kuruldu. Şimdiye ka- ar bu memlekette müfrit sağ larla mücadele edilmiş değil- ir. Bu (müfrit sağ) larla mü adele de, sollarla mücadele i- in maske idi. Yani demek is- iyorlardı ki, biz yalnız sollar ta değil, işte sağlarla da müca ele eden ikisi ortası demok- at insanlarız. Bizzat müfrit ağ olan insanlar kendi kendi lerile mücadele edecek değil- lerdi ya...

Şu müfrit sollara gelince: Son senelerde, sola temayül, solcu, sosyalist, solak, solagım tırak, solumsu gibi acayip sı- fatlar uydurarak aklı başında vatandaşlara hücum etmek, iş lerinden çıkarmak işe a'ma- mak moda oldu. Tıpkı Ame- rikada olduğu gibi. Amerika- daki mahut komisoynun Ame rikada yaptığı sorgular bütün dünyaya alay mevzuu oldu. Lekelemek istedikleri adamı ille komünist yapmak için uğ raşıp durdular. Bir adam na- sıl komünisttir? Ya ben ko- münistim der, yahut onun söz leri, hareketleri işi komü- nizm icaplarına uygundur. Bir kimse, ben komünist de- ğilim derse ve komünistçe söz de, harekette bulunmazsa na- sıl komünist olur?

Amerikada insanları zorla komünist yaparak, Amerikan emperyalizmi ile mücadele e- denleri, milliyetperverlik mas kesi altında yok etmek var- ken, bizde de Amerikaya ya- ranmak için insanları zorla komünist yapmak gibi bir gayret var.

Bunun iki sebebi var: Biri emperyalizmden menfaatle- nenler.

İkincisi kopkoyu, kapkara bir cehalet.

Yapılan sorgularda, konuş- malarda görüyoruz ki, biz şah lanmış bir kara cehalet'le çep çevre çevrilmiş bulunuyoruz.

Evvelâ bu adamlar komü- nizm nedir sosyalizm nedir, Marksizm nedir, bunlar hak- kında harfi vâhit bilmiyorlar.

yahut kulaktan dolma birkaç kelime yahut kapitalist uşak- larının yazdığı garazkârane bir kaç sahife... Bütün bilgi yükleri bundan ibaret. Bir memleketteki halledilmesi lâ- zım dertlerin asıl unsuru o'an iktisadî sebepleri orta yere döktün mü, adın komünist o- luyor.

Bu memlekette sefaletten, veremden bahsettin mi, kıp- kızıl komünistsin.

Kimsesiz ve çıplak çocuk- lardan, işsizlerden lâf açsan, azılı bir komünist olursun.

Sen istediğin kadar (ben komünist değilim, ben memle ketini ve vatanını seven bir sosyalistim. Bu gerçek memle ket dâvaları ancak sosyaliz- min ilim ışığı altında tetkik edilirse bir çare bulunabilir) diye bağır dur. Hulâsa kapka ra şahlanmış bir cehaletin or- ta yerinde eli kolu dili ve ka lemi bağlanmış insanlar.

Amerikadaki komisyonun, hani Amerikan milletinin men faatini koruyacak olan komis yon başkanının yaptığı reza- letleri yine bir Amerikan kay nağından alarak buraya yazı- yoruz:

9 Kasım 948 tarihli Son Posta gazetesinden:

Vaşington 8 (A.P.) — Bir müddettenberi temsilciler meclisi, Amerika aleyhtarı fa aliyetleri tahkik komisyonu başkanı New - Jersey mebu- su Cumhuriyetçi Parnell Tho mas hakkında tahkikat yap- makta olan büyük federal jü- ri heyeti, bu mebusun Birle- şik Amerika hükûmetinin pa- rasını ve malını çalmaktan sanık olarak yargılanmasını kararlaştırmıştır.

Parnell Thomas, 34 tane ka nunsuz hareketle itham edil- mektedir. Kendisile birlikte eski sekreteri Bayan Helen Campell de yargılanmaktadır.

(Devamı 3 de)

Esat Adil ve Aziz Nesin beraat ettiler

«Başdan» gazetesinin ikin ci sayısında çıkan Esat Adille bir röportajdan dolayı Esat Â dil ve Aziz Nesin mahkemeye verilmişlerdi. İkinci Asliye Ceza mahkemesinde devam eden muhakemede, İstanbul Ü niversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı profesör Hüseyin Na ili Kubalı, bilirkişi olarak se çilmişti. 18 Kasımda yapılan duruşmada, profesörün, mez kûr röportaj hakkındaki çok mühim raporu okunmuş ve mahkeme Esat Adil ile Aziz Nesin'in beraatine karar ver miştir.

Gelecek sayımızda değerli profesörün çok mühim gördü ğümüz ve vesika kıymetini ha iz olan raporunu neşredece ğiz.

Bursa Cumhuriyet Savcılığı dikkat nazarına

Biz sizi demokrat ruhlu, ile ri fikirli ve adaletin tarafsızca tecellisi için ça'ışan bir savcı olarak tanırız. Bu münasebet le Bursadan iki ayrı okuyucu muzdan aldığımız aşağıdaki mektupları üzerine dikkatinizi çekmeyi lüzumlu buluyoruz.

«Altı ay evvel Bursada «Pars kiremit ve tuğla fabri kası» nın sahibi İbrahim Er- dönmezin kardeşlerinden Ha- san Hüseyin isminde biri te- nezzüh için bindiği motosik- letle fabrikasından çıkmış, Kurtuluş caddesi üzerinden şehir dışına çıkarken altı yaş larında çok fakir bir adamın çocuğuna çarpmış ve çocuk parçalanarak ölmüştür.

Hasan Hüseyin çok zengin- dir. Hâlen fabrikasında yüz kadar kadın ve erkek, çoluk çocuk çamur işlerinde günde on altı saat çalışmaktadır. Ve en ağır işçisine de günde an- cak iki buçuk lira vermekte- dir. İşçiler, buradan da kovu lup aç kalacakları korkusu ile ses çıkaramamaktadırlar. Küçük çocuklar ve kadınlar **50 kuruş, 75 kuruş gündelikle** çalıştırılmaktadır.

Bu fabrikanın sahibi bun- dan on sene kadar evvel Kon yadan güdük bir eşekle Bur- saya gelmiş ve Bursa köylerin de eski kara kiremit ocakları işletip, buralarda fakir Bursa köylülerini istismar ederek, üç beş sene içinde şehir içine sokulmuş ve şehrin kenarında satın aldığı on dönümlük bir tarla üzerinde kiremit fabri- kasını kurmuştur.

İşte bu adam zavallı yavru cağı çiğnedikten sonra, ne tev kif edilmiş, ne karakolda tu tulmuş, ne de hapsedilmiştir. Pek fakir olan çocuğun ana ve babasına da beş yüz lira vermiş olduğu söylenmekte- dir.»

İkinci mektupta da Cin Mehmet isminde bir vatanda- şın Yıldırım karakoluna bir mesele için davet edildiği, kendisinin karakol içinde ya- pılacak aramaya mümaneat ettiği için, karakol komiseri tarafından silâhla bacakların- dan yaralandığı, bu hareketin den dolayı da komisere hiç bir muamele yapılmadığından bahsetmektedir.

Eğer memlekette şimdiye kadar buna benzer, hattâ bun dan çok daha kanunsuz ve fe cî hareketler olmasaydı, bu

(Devamı 4 de)

Çocuk Esirgeme Kurumu Başkanlığına

7/10/948 akşamı radyoda şöyle bir buyrultunuzu dinle- dik: «Bu memlekette zengin çocuğu, fakir çocuğu, köylü çocuğu, şehirli çocuğu yoktur. Hepsine bir gözle ba kılır. Yalnız Türk çocuğu var dır». Evet yalnız Türk çocu- ğu vardır, amma nasıl?

Bu memlekette aç, bakım- sız, çıplak, yalınayak sokak köpekleri gibi ve köpeklerle yiyecek kavgası yapan, onlar- la koyun koyuna yatan ve si- zin Kurumunuzdan haberi bi- le olmayan binlerce ve binler ce Türk çocuğu var. Ve yine bu memlekette kuştüyü yatak larda, kuş sütile beslenen ve aralarında hayırsever Kuru- munuzun «gürbüz çocuk mü sabakası» yaptırdığı Türk çocukları var.

Yine bu memlekette gıdasız lıktan, sıtmadan, dizanteriden boynu ip gibi, karnı küp gibi, bacakları çöp gibi binlerce fa kir köylü Türk çocuğu var. Demek ki siz bunların hepsi- ne ayni gözle bakıyorsunuz. Ve demek ki bu memlekette fakir çocuğu, zengin çocuğu yok. O halde sizin Kurumu- nuzun mevcudiyetinin sebebi nedir? Bu memlekette fakir çocuğa yoksa, size ne lüzum var. O halde siz hangi çocuk- ları esirgeyeceksiniz? Yirmi üç nisandan yirmi üç nisana «gürbüz çocuk müsabakası» yaptırdığınız çocukları mı e- sirgeyeceksiniz?

Solucanlar gibi çamurlarda sürünen ve önümüzdeki kış günlerinin kaç bin tanesini daha toprağa sereceğini içimiz sızlayarak bildiğimiz bu ço- cuk sefaletini inkâr etmekle siz kendinizi, Kurumunuzu inkâr ediyorsunuz.

Ya gözünüzü değiştirin, ya sözünüzü...

61

Bir Okuyucumuzla konuşma

Geçen sayımızda bir okuyucumuzun gazetemiz hakkında ki tenkitlerini yayınlamıştık. Bu okuyucumuz şunları diyor du:

1— Bugün olgun Türk entellektüellerinin kafasında sıralanan bir çok sorulara (Başdan) cevap verecek bir durumda değildir.

2— İç politika tenkitleri satış yapmak isteyen her gazetenin sermayesi olduğu için (Başdan) bu çeşit tenkitlerle bir iş yapmış sayılmaz.

3— Bundan sonra okuyucumuz, günlük gazeteden bir kupür yollamış. Bu kupür'de okuduğumuza göre, bir komşu devletin hariciye memurlarından birinin karısı hakkında bu gazete hiç te hoş ve kibar olmayan yazı yazmış. Okuyucumuz bunun sebebini soruyor.

4— Bir sual olarak ta, biz Türkiye devleti rejimi Cumhuriyet olduğu halde, niçin diyor, yine Türkiye İkinci Dünya Harbinden sonra yıkılan tacların, krallıkların arkasından gözyaşı döktü? Yine Amerika da bir Cumhuriyet oldu ğu halde, Japonya da ve Yunanistanda Cumhuriyet rejimi kurulacak diye Amerikalılar korku içindedir.

Bu kıymetli okuyucumuz, bizden bir halk muharriri sıfatile açık cevap bekliyor. İş te cevaplarımız:

1— Bu okuyucumuzun birinci suali, diğer bütün okuyucularla gazetemiz hakkında samimî bir konuşmaya vesile olduğu için kendisine teşekkür ederiz. Bu okuyucumuzun da belirttiği gibi (Başdan) Türk entellektüellerini tatmin edecek çapta ve yeterlikte bir gazete değildir. Böyle bir iddia da bulunmak bu gazetenin çıkış gayesini unutmak olur. Bu gazetede yapmak istediğimiz şudur:

Senelerdenberi, menfaatleri ni ve çıkarlarını halkı soy makta bulan zümre, halkın uyanmasını güçleştirmek için halkın ve milletin menfaatine olan fikirleri memlekete sok mamışlar, o fikirleri yabancılaştırmışlar ve umacılaştırmışlardır. Yani halkın ve milletin menfaatine olan fikir ve hareketler, tam ters çevrilerek halkın ve milletin aleyhine gi bi gösterilmiştir. Bunun iki mühim sebebinden biri menfaat, biri de kapkara cehalet tir.

İşte bizim bu gazetemizin vazifesi, bu fikirleri, ağdalı sözlerle, âlimane eda ile değil de, kendilerine ulaştırmak is tediğimiz halkın konuşma dilile anlatmaktır. Esasen bu fi kirler senelerdenberi diğer memleketlerde konuşulmakta olan konular olduğu için Türk münevverleri bunları bilmektedir. Biz de bu gazeteyi münevverler için değil, münevver yetiştirmek için çıkarıyoruz.

Bu bakımdan hattâ istediği miz şekilde muvaffak ta olamıyoruz. Çünkü tam halk için bir yazı yazmak, hele fikir yazısı yazmak, entellektüel için ilmî makale yazmaktan çok daha zordur.

Bununla beraber, (Başdan) ın şimdiye kadar çıkan sayıları incelenirse, görülür ki, Türkiye çapında bir münevverin ilgilenemiyeceği bir ga zete de değildir. Ondan Türk entellektüelinin de faydalanması daima mümkündür.

Sizin ve sizin gibi bir çok okuyucularımızın bu konuda ki tenkitleri de gösteriyor ki, bu memleket sosyalist litera türü içine alan, Türk entellek tüellerini de doyuracak akademik bir mecmuaya şiddetle muhtaçtır. Fakat böyle bir mecmuayı çıkarmağa ve yaşatmağa imkân yok gibidir, zordur. Sebebine gelince, böyle bir mecmuanın satışı gayet az olur. Üstelik masrafı da fazla olur. Her ne kadar bizim yayınlarımızın gayesi para ka zanmak değilse de, en az ola rak, hayatını bu gazetede çalışmağa ayıranların karınları nı en basit olarak doyurmalı dır. Böyle ciddî ve ilmî bir mecmua ile buna imkân olma dığı için, böyle bir mecmua ve gazeteler, ya bir partinin, ya bir cemiyetin veya parası olan bir kaç kişinin fedakârlı ğı ile ancak çıkabilir. Memleketimizde şimdilik bunların hiç biri yoktur. Olduğu zaman da gördük, siyasî teşekküllerimiz neşriyatı beslemek değil, bilâkis neşriyatın kaza nacağı paradan faydalanmak yoluna gitmektedir.

Burada biraz da üzülerek Türk münevverinden işikâyet etmek zorundayız. Çünkü bunların bir kısmı, münevver vasıflarına güvenerek, kendilerini okumak ihtiyacından â zade hissederler. Bir kısımları, bir gazetenin hangi maddî ve manevî fedakârlıklarla çıktığını hesaplamadan, tâ idarehaneye kadar gelip bir kaç gazeteyi bedava almak sevdasındadır.

Meselâ elinizde tuttuğunuz bu gazete tam bir entellektüel gazetesi olmadığı halde, çıktığı gündenberi her hafta zarar etmektedir. Buna cevap olarak siz, eğer münevveri doyuracak bir gazete olsaydı, satışın artacağı fikrini ileri sürebilirsiniz. Uzun ve yorucu tecrübelerimiz, gerçeğin böyle olmadığını bize göstermiştir.

Biz (Başdan) ı dört bin olarak her sayısını basıyoruz. Bunun ancak iki bin tane kadarı satılıyor. Diğer gazeteler baskı ve satış sayılarını saklarlar. Biz saklamağa lüzum görmüyoruz. Bu kadar az satışın bu saydığımız ve saymadığımız sebepleri arasında, ga-

(Devamı 4 de)

Kapkara ve kopkoyu şahlanmış bir cehalete çepçevre çevrilmiş bulunuyoruz

(Baş tarafı 1 de)

Mahkeme çevrelerine göre mahkûm edilirse Parnell hak kında 32 yıl hapis cezası ve kırk bin dolarlık para cezası verilecektir.»

Associated Press'in verdiği haber, «Amerikan aleyhtarı faaliyetlerle mücadele» komisyonunun ve ona başkanlık eden adamın bütün kirli çama şırlarını ve içyüzünü vermeğe kâfidir. Acaba bu adamlar niçin herkesi fisebilüllah komünist yapmak için uğraşıyor lar. Yoksa böylelikle mi, ken di günahlarını örtbas edecek lerdir.

Her makalesile milleti «silâh başına» davet eden Hüseyin Cahide gelince: Onun vaktile Ruslarla ticaret yaptığı, gemilerle Türkiyeden limon ve portakalları Ruslara gönderdiği ve biran bu ticaretle milyoner olacağı hulyasına kapıldı ğı, fakat Rusların bu limon ve portakalları galiba çürük olduğu için Hüseyin Cahidin parasını vermedikleri bizce malûmdur. Eğer onun bu gay reti, bir kuyruk acısının tesirile oluyorsa, bu millete yazıktır.

Biz, Türk milletinin menfaatlerine aykırı hareketlere ve böyle hareket edenlere herkesten fazla düşmanız. Fakat evvelâ Türkiyenin millî menfaatlerinin ne olduğu ve buna kimlerin aykırı hareket ettik lerini anlayalım.

Gerçek halk menfaatlerini arayanlara, bu uğurda varını, yoğunu feda ederek mücadele edenere ve bugün kanunun da himayesinde olarak çalışan sosyalistlere:

— Sola mütemayül, solcu so la döndük, komünist gibi zorla bir takım yaftalar yapıştırma nın hakikî sebeplerini millet anlamıştır artık.

Faşizm ve Devlet Kapitalizmi

Tekelci kapitalizmin, artan mallarına ve elindeki fazla sermayeye pazar bulmak mecburiyetinde olduğunu gör müştük. Aynı zamanda bütün dünya pazarlarının taksim edilmiş bulunmması dolayısile yeni bir pazar bulmak için harp ten başka çare de kalmadığını söylemiştik. Bundan dolayı te kelci kapitalizm devrinde harp büyük bir ehemmiyet kazandı. Milleti harbe hazırla mak için dahilde işçi sınıfının ve diğer sınıfların her türlü mukavemetini kırmak gerekiyordu. Bundan başka harbin kazanılması için tekelci gurup ların arasındaki menfaat zıddiyetlerinin de bir müddet için uzlaştırılması icabetmekte idi. İşte tekelci kapitalistler kendilerine yeni kâr sahaları bulacak olan harbin kazanılması için başa getirdikleri devletin bu hususta müdahelelerini ve hattâ bazı sanayiin devlet eline geçmesini bile memnuniyetle kabul etmişler dir. Netekim, her ki harpte de İngiliz devleti İngiliz sanayiine el koyarak onu istediği gi bi işletmiştir.

Fakat devletin muayyen bir zaman için veya devamlı olarak istihsale yaptığı müdahale, kapitalizmin, yukarda bahsettiğimiz tezatlarını ortadan kaldırmaz, bilâkis bu te zatları en son haddine çıkarır: Çünkü kapitalizm kaldırılmış değil, en son noktasına eriştirilmiştir. Fakat bu noktalar dan artan tezatları yani işçi sınıfının, müstemleke ve yarımüstemlekelerin artan muka vemeterini susturmak ve bas tırmak için alınan tedbirlerin tamamına Faşizm veya devlet kapitalizmi diyoruz.

Bu mühim yazı serisine gazetemizin 13 üncü sayısında bal|amıştık. Bir kaç sayı daha devam edecek olan bu yazı serisi ile, liberalizm, kapitalizm, emperyalizmin ne olduğu açık bir dille anlatılacaktır.

Faşizm ölen kapitalizme şahsî mülkiyeti ilga etmeden bulunan son çaredir. Fakat dünyanın üstündeki bu apse dünyadan kesilip atılmadıkça faşizm veya devlet kapitalizmi gibi bulunacak her muvak kat çare, mikrobu bütün dün yaya yaymaktan ve hastalığı daha ağırlaştırmaktan başka bir işe yaramıyor ve yaramıyacaktır.

Meselâ, ikinci cihan harbile neticelenin 1929—33 senelerin deki umumi buhranı ele ala lım:

Yukarda bahsettiğimiz sebepler altında doğan bu umumî buhran birden bire dünya ham madde fiatlarını düşürmüş ve tekelci kapitalizme ta bi hale gelmiş olan dünya köy lülerini ve müstahsillerini feci bir duruma sokmuştu. Bundan başka buhranların önüne geçmek için alınan sun'î tedbirler de bu buhranı o zamana kadar olan buhranların en şiddetlisi ve en şumullüsü hale getirmişti. Bu yüzden kapitalizmin umumî buhranı çerçevesi dahilinde vukua gelen bu buhran diğerlerine benzemedi. Çok devam etti ve bütün dünyada derin izler bıraktı. Kimse, hattâ borçlu devletler bile borçlarını ödeyemedi. Bankalar kapandı. Fabrikalar durdu. Bütün dünyada milyonlarca işçi işsiz ve aç kaldı. Halbuki diğer taraf ta fiatarı düşen toprak mahsulleri tarlalarda çürüyordu. Londrada gemiler dolusu portakal denize döküldü. 1933 de Amerika hükûmeti beş milyon domuz alarak imha etti.. Brezilyada tonlarca kahve de nize döküldü. Danimarkada her hafta 1500 inek boğazlanı yor ve gübre olarak tarlalara dökülüyordu. Arjantinde yüz binlerce koyun öldürülerek denize atıldı halbuki beri tarafta milyonlarca işsiz, aileleri ve çocuklarile beraber mezbeleliklerde yatmakta ve açlıktan ölmekte idiler. Dün ya tarihinde bu kadar büyük bir felâket görülmemişti.

Kapitalis devletlerre alınan bütün tedbirlere rağmen Sos yalleşmiş olan istihsal tarzı şahsi kalmış olan mülkiyete isyan ediyordu.

Artık bu çerçeve içinde cemiyeti idame ettirmek kabil olmadığını acı tecrübelerile anlayan işçi sınıfı, kendisine bin türlü maskeler altında sunulan oportunist fikirleri red dederek gittikçe inkılâpçılaşıyor ve kapitalizmi kökünden yıkmağa çalışıyordu.

Yukarda da söylediğimiz gibi, faşizm inkilâpçılazan işçi sınıfı hareketini boğmak, sömürülecek yeni müstemlekeler bulmak üzere bir harp vasıtası olarak kapitalizmin son başvurduğu bir çare oldu. Amerika, İngiltere ve Fransadaki kapitalistler muhtelif şekiller altında gizliden gizliye bu çareye baş vurdukları halde İtalya ve Almanyadaki tekelci kapitalistler müstemleke istediklerini ve bu müstemlekeleri alamadıkları takdirde harp çıkacağını açıkça ilân ettiler. İşçi sınıfı hareketini kan ve terörle boğarak ikinci dünya harbini hazırladılar.

İngiltere, Amerika ve Fransadaki mürteci tekelci kapitalistlerin de yardımına dayanarak gelişen bu faşizm ve Nazizm nihayet ikinci dünya harbinin milyonlarca masum kanı içinde boğuldu gitti. Bugün de tekelci kapitalizmin de doğurdutu buhranlara, kapitalist nizamın çerçevesi içinde çare bulmağa çalışanlar aynı şekilde boğulup gideceklerdir.

Hûlâsa:

Onsekizinci asrın ortalarına kadar Batı Avrupada kapitalizm devletin himayesinden istifade ederek doğdu. (*merkantilizm,*)

Yirminci asrın başına kadar, batı Avrupada gelişen kapitalizm bütün imkânlardan istifade ederek serbestçe ve bol bol para kazanabilmek için devletin işine karışmamasını istedi. (*Liberalizm.*)

Liberal kapitalizm içinde gelişen, bütün dünyayı ele geçiren kapitalizm yirminci asırda tekelci kapitalizm yani Emperyalizm haline geldi. Yeni pazarlar elde etmek ve dahildeki ve müstemlekelerdeki isyan hareketini bastırmak için harbetmek mecburiyetinde kaldı. Devlet teşkilâtını bu maksatla açıkça eline geçiren tekelci kapitalizm devleti kendi istilâcı ve harpçi siyaseti için kullandı. Liberalizmi inkâr etti. (*Faşizm, veya Devlet Kapitalizmi*)

Atatürk'ün ölüm yıl dönümü

Tarihler ölmez bir ismi öldürmeğe çalışma gayretlerini Atatürkte lk defa kaydetmiyor. Geniş halk kitlelerinin menfaatına yapılan büyük inkılapları karışan hemen bütün ulu inkılâpçıların isimleri, ölümlerinden sonra bir takım bezirgânların kirli ve hasis menfaatlerine âlet edilmiştir.

Kautski, «Hıristiyanlığın Menşei» isimli kitabında büyük inkılâpçı «İsa» nın nasıl papasların yalanları ile bir yanağına bir tokat yeyince öteki yanağını uzatan mütevekkil bir adam haline sokulduğunu çok parlak bir surette, vesikalarla ispat eder. Garip tir ki bu mütevekkil adamın sadık müritleri olduklarını iddia edenler, Haçlı seferlerinin en baş körükleyicileri olmuşlardır.

Malumdur ki hazreti Muhammed de papasların bu İsasını tanımamış ve bilâkis, kendisinin, papaslar tarafından tahrif edilen ve unutturulmağa çalışılan İsanın derslerini insanlara hatırlatmak için dünyaya gediğini söylemiştir.

Zamanında İsa da hahamların Musası için ayni şeyleri söylemiş Musayı asıl kendisinin temsil ettiğini ileri sürmüştür.

Renan, Muhammedin de İsa gibi en amansız düşmanları elinde tamamiyle aksine çevrildiğini iddia eder. Renana göre. Muhammedi ilk tahrif teşebbüsü onun damadı Zinnureyn Osman zamanında başlar Burada Renan Müslümanların incili naz ve red için ileri sürdükleri bir iddiayı onlara geri çevirir, ve Osman zamanında bir heyetin kur'anı toplama vesilesi ile tasfiye ettiğini ve Muhammedin en eski düşmanları Mekke eşrafının, hesaplarına uymayan âyetleri kur'andan çıkarttıklarını iddia eder.

Riza Nur'da «Türk tarihi»nde Muhammedi bize su katılmamış bir komünist diye takdim ederken sanki Renanı tasdik eder gibidir. Muhakkak olan şudur ki bugünün ne museviliği, ne iseviliği, ne de müslümanlığı, Musanın, İsanın ve Muhammedin fikir ve gayelerine hiçbir suretle uygun değildir.

Mantıkan ne İsa, ne de Muhammed Musayı inkâr etmediklerine göre Yahudilik Hıristiyanlık ve Müslümanlık birbirinin ayni olmak icap eder. Bu dinleri birbirinden ayıran şeyin ne olduğu malumdur. Musa, İsa ve Muhammed bütün insanlığı birleştiren, aradaki doğuş ve servet farklarını kaldıran, insanları birbirine eşit kılan bir mezhep kurmuşlardır. İnsanların bu birlik ve eşidliğinden korkan, ve benlik iddiası ile kendilerine imtiyazlar sağlamak istiyen bir takım südü bozuklar, Musaya, İsaya, Muhammede sahip çıkmış görünerek onların mezheplerini sapıttırmaya çalışmışlardır. Yaşadıkları devir de bu düzenbazlara yardım etmiştir. Meselâ Renan Müslümanların kazandıkları bir muharebede ganimetler paylaştırılırken haz. Ömerin kur'andan ezbere bir âyet okuyacaklara iki pay vâdettiğini fakat askerler arasında bu iki payı hak edecek adam bulunamadığını kaydeder.

Yazının bir yayın vasıtası olarak kulllnılmadığı, ve fikirlerin hafızaların sütüne havale edildiği bir devirde bu fikirleri istenilen kılığa sokmak güç bir iş değildi. Buna rağmen üzerinden yüz yıllar geçtikten sonra bugün bu büyük inkılâpçıların skolastikler içine gömülen ve unutturulmıya çalışılan hakikî şahsiyetlerini bulup çıkarmakta mütehassıslar hiç bir zorluk çekmiyorlar.

Atatürk te Türk milletini birleştirmek ve onları aralarında eşit kılmak için çalışmış bir adamdır. Fazla olarak Atatürk birinci asırda değil yirminci asırda, basın ve radyo asrında dünyaya geldi. Atatürkün fikirlerini tahrif etmek, onun büyük inkılâbını bir elçabukluğu ile alaşağı edip yerine bir kalpını yerleştirmek o kadar da kolay bir iş olmıyacaktır. Bu kalpazanlığı yapmak hevesinde olanlar işin hokkabazlığa tahammülü olmadığını anladıkları içindir ki zorbalıktan başka çıkar kapı bulamıyorlar.

Unutmamalıdır ki bu güzide Kemalistlerin çoğu Atatürkün sağlığında ondan korkarlardı. Onların Atatürkten niçin korktukları onun ölümünden sonra Atatürkün yıktığı putları eski yerlerine yerleştirmeğe kalkışmaları ile meydana çıkmıştır. Bir taraftan dincilik, diğer taraftan ırkçılıkla onlar Atatürkün daha dün güçbelâ birleştirmeğe çalıştığı milleti birbirine katmıya çalışıyorlar. Nerede ise memleketin her köşesinde bir başka tarikatin türediğine şahit olacağız. Vatandaşlar arasında eşitlik tarihe karışmak yolundadır. Bu eşitliği bozmak için her gün yeni bir imtiyaz icat edilmektedir. Harp içinde köylüyü şehirliden, şehirliyi memurdan, memuru emekliden ayırmak için uydurulan düzenler daha henüz akıllardan silinmiş değildir.

Millî ve beynelmilel büyük adamların hakikî benliklerini anlamak ve tanımak için onların eserlerini, hayatlarını ve hattâ olaylarını araştırmak kâfi değildir. Bugün umumî efkârı kendi çiftlikleri gibi kullanmak iddiasında olan hükûmetlerle bu eserleri ve olayları birbirine taban tabana zıt türlü kılıklara sokmak, büyük adamların hayatı diye masal uydurmak herkesin gözü önünde yapılan işlerdendir.

Büyük adamların şahsiyetlerini anlamak ve tanımak için biz onların eserlerini de

S.H. Briskent

hayatlarını da, olayları da daima esas gaye ve hedefleri, niyet ve amaçları ile karşılaştıra, karşılaştıra incelemek zorundayız. Büyük adamların en birinci özelliği sözlerinde ve gayelerindeki samimiyet ve namustur. Onları gizli ve kirli menfaatlerine âlet edinmek istiyenler, onların her şeylerine hile karıştırlbilirler yalnız ruhlarına hile karıştıramazlar. Çünkü buna cesaret ettikleri dakika onların bir taraftarı değil bir düşmanı olarak kendilerini demaske etmiş olurlar.

Yaşadığımız devir dünya öçüsünde tanınmış bazı şahsiyetlerin, eski peygamberler gibi siyasî ihtiraslara kurban edilmelerinin bu suretle önlenilmesine bir kaç kere şahit olmuştur. Meselâ Marks yarım yüz yıl kapitalist âlemini tir tir titretti. En sadık dostu ve müridi Engelsin ölümünden sonra Marksizmde de Adler, Kautski, Plehanof ve saire gibi bir takımları çıktı. Bunlar ustaca tefsirler, Marksın doktrininde ve hayatında da ufak tefek tashihlerle onu yavaş, yavaş eski peygamberlerin dinleri gibi düşmanlarına maledilebilecek bir hale soktular. Bu softalar tam muvaffakıyete eriştiklerini sandıkları bir sırada Rus ihtilâli patlak verdi ve bütün plânlar altüst oldu. Rus ihtilâlinden sonra batıda sosyalistlik softalarının Lenin'le, Marksı nasıl bir türlü paylaşamadıkları malûmdur. Lenin, Kautski ve arkadaşların Marksizme hiyanetle suçlandırdı. Batı sosyalistleri de Lenini, Marksı anlamamış olmakla suçlandırdılar.

Yüksek ilmî otoriteleri ile sosyalizm softaları ve Marksizmin hâfızları bu dâvayı kolaylıkla kazanabilirlerdi. Çefayda ki tavuk yolar gibi yolup çıkardıkları tekstler Marksın eserine daha uygun gözükmekle beraber güttükleri gayeler ve tefsirleri ile isbat etmek istedikleri dâva Marksın gaye ve hedeflerine taban tabana zıttı. Halbuki Lenin, bilfiil Marksın ideallerini tahakkuk ettirmiş adamdı. Bu bedahet karşısında batı sosyalistleri hezimeti kabul etmekten başka çare kalmadığını görünce bu defa Marksı Bolşeviklerin elinden kurtarmak için Lenini de beraberlerinde sürüklemiye kalktılar.

Atatürkün gaye ve hedeflerini de daima göz önünde tutar ve bize Atamızın bir fikri, bir eseri diye yutturulmak istenilen şeyleri onun gaye ve hedefleri ile karşılaştırırsak bütün yalanları, bütün demagojileri kolayca demaske edebiliriz.

Atatürk Türk milletinin büyük bir kriz içinde bocaladığı bir anda benliğini ortaya attığı için bütün bu benliği milletine vakfetti. Bu sebeple o tam mânasile Marks ve Lenin gibi beynelmilel bir adam olamadı. Fakat daha sonraları yani en büyük hedeflerin tahakkuku ile beraber Atatürk millî çerçeve içinde kaldığı takdirde başardığı inkılâbın kendi kendine boğulacağını anladı ve bu çerçeveyi yırtmak istedi, daha geniş, daha insanlığa şamil problemlerle ilgilenmeğe başladı. Yalnız bir kere kendisini milletine bendettiği için o bu insanî problemleri de kendi milleti bakımından ele aldı.

Atatürkün bu problemlere ilmî bir yetki ile yanaştığı iddia edilemez. Fakat onda kuvvetli bir sağ - duyu vardı. O mantık ve şuur ile birden bu problemlerin tâ ruhuna girdi. Türk milletini medenî dünyadan ayıran din ve Osmanlılık bağlarını usta bir operatör gibi bir hamlede kesti attı. Medenî dünya kendisini Yunanlılık üzerinden, bütün medeniyetlerin beşiği sayılan Orta Doğuya bağlamış bulunuyordu. Atatürk te Yunanistan üzerinden Türkleri medeniyet dünyası batı Avrupaya bağlamaya çalıştı. Atatürkte sağduyunun bu buluşunu işlemek onun ilmî esaslarını bulmak artık âlimlerimize, profesörlerimize, öğretmenlerimize kalmış bir işti.

Osmanlılığın ve Arap kültürünün nüfuzu altında kalmış olan âlim ve profesörlerimiz Atatürkün bu dersini hıç anlamadılar. Onlar hâlâ dar görüşlü Osmanlı Türkçülüklerinde inat edip duruyorlardı, hâlâ da inatlarında sabittirler. Onlara göre Türkler Orta Asyadan gelirken bütün medeniyetlerini de ceplerinde beraber getirdiler. Onların hayalhanelerinde Orta Asyadan getirilen bu medeniyet aşağı yukarı bugünkü Avrupa medeniyetinin bir eşi idi. Onlar M. Ö. 4000 senelerinde başlayan göçlerde göçmenlerin demir medeniyetine ulaşmış bir halde olduklarını söylerken âdeta bu göçmenlerin Anadoluya otomobille, tayyarelerle geldiklerini ima etmek isteyen bir halleri vardır. Anadoluda hâlâ bugün demiri tanımayan köyler bulunduğunu düşündükçe insan bu iddialar karşısında afallayıp kalır.

Halbuki Atatürke göre Türkün Orta Asya ile bağı Avrupalının Hindistanla bağı gibidir. Hindi Avrupaî ırkından Avrupalı medeniyetini Avrupaya Hindistandan getirmediği gibi biz de bugüne kadar 6000 senede Anadoluda yarattığımız medeniyeti Orta Asyadan getirdiğimizi iddia edemeyiz.

Atatürkün arkadaşı olmak iddiasında olanlar Atatürkün yarattığı eserlerden bir Kemalizm felsefesi çıkarmaya kalkmışlardır. Hakikatte onların müsbet olarak felsefeye benzer ortaya bir şey koydukları görülmedi. Şimdilik ortada Kemalizmin kelimesi var, fakat felsefesi yoktur. Atatürk bizzat kendisi mazbut bir şekilde bir ilmî ve felsefî eser yazmış değildir. Fakat onun yaptığı işler ve kendi önüne bir ödev gibi koyduğu gaye ve ideal başlı başına bir felsefedir. Bu felsefe daha henüz hiç el dokunulmamış bir altın madeni gibidir.

Kemalistliği bir tekel malı gibi kimseye vermek istemiyenler bu altın madenine el dahi dokunamıyorlar. Çünkü dokununca tılsımlı bir maden gibi altınlar ateş kesiliyor, ellerini yakıyor. Onlar Kemalizmi demir parmaklıklarına kirli paçavralar bağlanacak bir türbe haline sokmak taraftarıdırlar.

Atatürkün arkadaşları ve onun taraftarları hakkında yazı yazmak bugün için mevsimsizdir. Atatürkün yaşadığı çevre ve aldığı terbiye ona kendisini bihakkın anlayan arkadaşlar temin edecek bir çevre ve terbiye değildi. Onun militarist çevre, militarist terbiyesi kendisine arkadaş olarak ancak bir takım emir erleri yaratabilirdi, ve biz bir günden bir güne bu emir erlerinin Atatürkün ölümü ile beraber efendilerini değiştirir değiştirmez ağızlarını değiştirdiklerini gördük.

(Devamı 4 de)

Emine

Sen insanların en garibi...
En talihsizi, en zavallısı
Anam, kardeşim, bacım Eminem
Sen ey çamura düşmüş
Nar tanem, nur tanem...
Üç köyün içinde Zeynebimden şanlı...
Yanağı benlim...
Ne ararsın bu büyük şehrin sokaklarında,
Hani gözlerindeki arzu,
İlk geldiğin günkü yaşamak isteği...
Hani sırçadan köşkler, atlar,
Ve lüks hayat dedikleri?.
Geç kardaşım, can yoldaşım geç bunları
Bütün arzular onların olsun...
Her şeyin en iyisi, en güzeli
Bir hal-i perişan kalmış bu şehrin kaldırımlarında
Bir müşteri çıkmalı bu akşam.
Bir papele bile olsa...
EMİNE'ye...

Tarık Dursun K.

Amerikada işçi ve Sendikalar

Yazan; Necdet ALTINAY

Birleşik Amerikada ilk işçi teşkilâtları 1790 dan itibaren meydana gelmeye başlamıştır. İlk olarak Filadelfiyada marangozlar, kunduracılar Nev Yorkda matbaa işçileri, ve Baltimorda terziler şimdiki mahallî treyd—ünyon (Trade—union) lara benzer cemiyetler kurdular. İşçi Birliklerinin ve Sendikaların meydana gelmesi çağımızda ilerleme gösteren imalât ve büyük sanayiin neticesidir.

Ondokuzuncu asrın ilk yarısında Amerika'da binlerce çiftçi ve küçük esnaf işlerini terkederek sanayi merkezlerindeki imalâthane ve fabrikalara akın etmeğe başladılar. Bunlar yeni işlerinde gündelikçi işçiler oldular. Amerikanın bu ilk endüstri işçileri, yeni gelişmekte olan sanayiin bu emekçileri çok kötü şartlar içinde çalışıyorlardı. Çalışma saatleri güneşin doğması ve batmasına göre ayarlanmış ve hafta tatili de patronun keyfine bırakılmıştı. Ücretler az. işçi ve çoluk çocuğunu ancak açlıktan ölmiyecek derecede ayakta tutabilecek durumdaydı. Fakat patron vermese de mide gene çalışacak, emek sarfettiğinin hiç değilse küçük bir kısmını geri istiyecekti.

İşçiler iş şartlarını yoluna koyacak, emeğinin karşılığını elde ettirecek çareleri araştırmağa başladılar. Önceleri insanı insafsızca ezen ve sömüren iş verenlere karşı ferdî isyan ve ayaklanmalar sık sık görülüyordu. Fakat bunlar hemen ezilmeğe mahkûmdular. Tek başına âciz ve zavallı bir köle servet ve mülk sahibi kuvvetli bir patronla nasıl pazarlık edebilirdi? İşçiler daha sonra grup halinde veya kollektif hareketlere baş vurdular. Yâni patrona karşı hak ve menfaatlerini koruma pazarlığını daha kuvvetli durumda yapabilmek için Birlikler, Treyd — Ünyon'lar yahut Sendikalar teşkil ettiler. Bugünkü sendikalara benziyen teşkilâtlar 1820 de kurulmuş olan meslekî birliklerdi. Bunlar genel olarak kalifiye işçilerin meslekî birlikleri mahiyetinde teşkilâtlardı. İmalât ve endüstri yayılıp, geliştikçe bunlar önce bir şehrin ayni meslek birliklerini ve daha sonra da bütün memleketteki ayrı ayrı birliklerin hepsini federasyon halinde toplama yoluna gittiler. 1834 de New York, Boston Filadelfiya ve diğer şehir birlikleri memeket çapında federatif trayd—ünyonları (meslekî birlikleri) kurdular. İki sene içinde bu federasyonun üye sayısı 300.000 i geçiyordu. Bu ilk sendikalar (artık bu işçi birliklerine sendika diyeceğiz.) ın ele aldığı meseleler arasında iş emniyeti, iş saatlerinin kısatılması ve daha iyi ücret temini gibi meşgaleler en mühim bir yer tutuyordu.

Sendikalar bunları elde etmek maksadile iş verenle pazarlığa girişiyorlar lüzum gördükleri zaman da grev yapıyorlardı.

Bu mücadeleler görünüşte ücretlerin kısılmasına karşı idi. Fakat gerçek sınıf şuuru gelişmekte olan Amerikan proleteryasının istismarcı ve zorba bir rejime karşı ayaklanmasından başka birşey değildi. Aynı işçi sınıfının emeğile meydana gelen silâhlardan çıkan mermiler 100 kişinin ölümile belki grevi durdurabildi, fakat sınıf şuurunu şiddetlendirmekten daha fazla pekiştirmekten alıkoyamadı. Amerikan işçileri bu hareketerile baskı ve zor karşısında birlik ve dayanışmanın mücadele ne müessir bir silâh olduğunun parlak bir misalini verdiler.

Amerikada ilk sendika federasyonu 1869 da kurulmuştur. İş Çelebileri (The Knights of Labor) adını taşıyan bu federasyon Filadelfiyalı bir terzi tarafından teşkil edilmiştir. Bu teşkilâta Amerikada ilk defa vaki olarak kalifiye ve kalifiye olmayan işçiler alınıyordu. Parolası «birbirimize gelen zarar hepimizi ilgilendirir» di. Teşkilâtın kurucusu ve başkanı federasyonun gayesini şöyle ifade ediyor: «Maksadımız, emeğin kendi yarattığı değer veya sermayeden hakkı olan hissesinin adaletli bir surette temin edilmesidir.»

1869 da kurulan İş Çelebi'leri federasyonuna bağlı işçilerin sayısı 700,000'ne çıkmış bulunuyor. 1886 da vukua gelen bir hadise Amerikada teşkilâtlanmış işçinin ilk büyük zaferini ilân ediyor. Hem bu zafer büyük demiryolu şebekelerini kontrol eden öyle bir sermayedara karşı kazanılıyordu ki her fırsatta şu sözleri tekrar ederek işçi sınıfına karşı duyduğu nefreti ifade ederdi: Jay Gould (Jey Gauld) ismindeki bu çok zengin, çok nüfuzlu, çok kuvvetli sermayedar diyordu ki «işçi sınıfının yarısını, diğer yarısını öldürtmek için her zaman kiralayabilirim.»

Bursa Cumhuriyet savcılığı dikkat nazarına

(Baş tarafı 1 de)

hâdiseyi gazetede yazmayı lüzumsuz bulur, bize mektup yazan vatandaşı, herhangi bir sebeple iftira etmiş olarak kabul edebilirdik.

Eğer mektupla anlatılan hâdiseler doğru ise, o zaman bu vukuatın size kadar bu şekilde aksettirilmemiş olduğunu tahmin eder ve bu mesele üzerinde dikkatinizi çekeriz.

Alttakiler ve Üsttekiler

Oldukça iri gövdeli bir arkadaş, birisinden emaneten aldığı zayıf ve sıska bir eşeğe binmiş, şehrin dışında bir yere gidiyordu. Küçük bir gezintiden dönerken yolla ona rastladım. Hayvan üstündekini güçlükle taşıyor ve yürürken iki büklüm oluyordu Arkadaşım yanıma yaklaşınca hayvanı durdurdu.

Üçbeş lâftan sonra; semerin iyi olmadığından, kendini rahatsız ettiğinden ve hayvanın yavaş gittiğinden şikâyet etti.

— Hem seni, hem de şu haddinden fazla doldurduğun heybeleri bu biçare hayvanın nasıl taşıdığına şaşıyorum dedim.

Taşımayıpta ne yapacak ister istemez dedi.

Elinde istediği gibi yonttuğu ve insafsızca ve ucunu sivrittiği sopa ile hayvanı şiddetle dürttü ve hafifçe arkasına dönerek bana:

— Bunu böyle sivri uçlu sopa ile dürtmezsen istediğin gibi yürütemezsin dedi.

Ben onun arkasından bakıyor ve düşünüyorum. Üstündeki yüklerin ağırlığından beli bükülen eşeğin sanki ölüsü yürüyor gibiydi. Bakımsızlıktan bu hale gelen şu biçare hayvanın karşısında, üstündekinin vurdumduymazlığına sinirlenip yürürken, semerin onu rahatsız ettiğiden ve hayvanının yavaş gittiğinden şikâyetini hatırladım. Kendi kendime,

Ne tuhaf! hayatta da altakiler değil, daima üstekiler şikâyet eder diye düşündüm.

Bir okuyucmuzla konuşma

(Baş tarafı 2 de)

zetemizin satışına karşı gösterilen reaksiyonu, baskıyı ve korkmayı da hesaba katmak lâzımdır.

İşte biz bu zararı telâfi etmek ve (Başdan) ı yaşatmak için, satışı daha fazla olan gazete ve diğer neşriyatı çıkarmağa mecbur oluyoruz. Hattâ bazan istemediğimiz neşriyatı bile çıkarıyoruz.

Hulâsa olarak (Başdan) ın bugünkü havasında çıkmasına iki mühim sebep vardır:

a— Halka yayılmak ve halk gazetesi olmak.

b— Hiç olmazsa, gazetenin kendi kendisini besleyebilmesi.

Bilmem bu ilk sorunuza sizi doyuracak şekilde cevap verdim mi? Ben bu cevabımda hiç bir şeyi gizlemek lüzumunu ruymadım.

Yazı uzun olduğu için diğer sorularınıza başka sayılarda cevap vermeyi uygun buldum.

Gazeteye gösterdiğiniz yakın ilgiye teşekkürle, selâmlar ederim.

İnsanlar ve kitaplar

Zavallı Peyami

Neden, insafsız muarızlarının iddia ettiği gibi, «bütün şuur ve irade kuvvetlerini bir sırtlanın pençesine bırakmış akıl hastası» oluyor? Neden, merhametsiz düşmanları nın dediği gibi, «çılgın» bir «domuz» olsun?

O, ecirliğin hüküm sürdüğü bir sosyetede yüksek vicdanlı bir avukattır: Öleni müdafaa ettiği gibi, ücreti ödendiği takdirde, öldüreni de müdafaa edemez mi?

Açlık prangabentleri

London'un «Hayat Aşkı» nda aç kalan adam kutuplarda yolunu kaybetmiş bir altın arayıcıdır. Bundan başka insan ihtilâl günlerinde de kaldırımlar vatandaş kanıyla boyanırken, aç kalabilir. Erzak depolariyle zahire anbarlarının dolup taştığı ve sütlerin dökülüp buğdayların yakıldığı «medenî» bir sosyetede açık prangabentlerinden bahsedenleri bir masal gibi dinleyişimizin sebebi bu olsa gerek!

Spartaküs

Büyük savaşın sabahında, abonoz renkli atını getirdikleri zaman, Spartakus bu güzel, cins hayvanın karnına kılıcını saplıyor; ve gladyatörler ordusuna haykırıyor:

— Yenersem Romalılarda at çok; yenilirsem kaçacak değilim!

Ve yığılan cesetlerin üstünde, bir adım gerilemeden, Roma lejiyonlariyle çarpışa çarpışa, kan içinde delik deşik arkadaşlarının yanına düşüyor.

İnsan değişiyor

Baltacioğlu, bir zamanlar, «sol» neşriyatı Anadoluda canla başla yaymağı saadet biliyordu; ve henüz mecliste, matbuat hürriyetini boğmanın teknik inceliklerini öğretecek duruma yükselememişti.

Müsavat

Kimi, baloda sabaha kadar şampanya içerken çatlar, «dünyaya veda eder»; kimi kaldırımlarda açlıktan can verir, «geberir»: Burjuva hukukçularının «kanun nazarında müsavat» diye övündükleri büyük gerçek de budur.

Kimlere hikâyeci diyoruz

Çürümüş burjuva sanatını temsil eden hikâyeciler vardır ki, kendilerini, ölüme hızla yuvarlanan suların ortasında boş bir kayık farzederler; ve, bütün dikkatlerini bu fâni kayığa toplarlar. Bunların vazifesi; hayatı karma karışık bir rüyanın melânkolisi içinde gölgelemek, yüz kızartıcı bir devrin realitesini Bin Bir Gece'nin esrarına sarmak ve son bir yenilik olarak ta okuyucuları tımarhane hücrelerinde dolaştırmaktan ibaret kalır.

Biz, soyguncuların, yüz yıllardan beri, istihsal başındaki Anadolu insanının etine gömülü kanlı pençesini gören ve gösterebilenlere hikâyeci diyoruz.

Medarı maişet motörü

Sait Faik, zenginliğe karşı aptalca ve riya dolu bir hayranlık duyan hikâyecilere benzemiyor. Fakir halk yığını içinden gelişigüzel tutup karşımıza getirdiği karakalem insan tiplerini, mübalâğaya lüzum görmeden, kendini zorlamadan, çiziçizivermiş.

Sait Faik'de, hayvanlar gibi çalışmağa razı, her kahra göğüs germeğe alışmış, talihsiz denilen insanlar var ki, iş aradıkları halde, hayat kadar mukaddes olan bu hakkı sosyete bir türlü vermek istemiyor; ve üstelik mekanizması icabı, durmadan indirdiği yumruklarla, onları, birbiri ardı sıra, hapishane koğuşuna yuvarlıyorlar.

Ploteryaya iş, ter içinde sırsıklam insana saadet: İşte, sosyete değişirse insan değişecektir prensibine inandığı anlaşılan Abasıyanık'ın özlediği şey Ve o, bunu okuyucusuna haykırmadan, telkine çalışıyor.

ATATÜRK'ün ölüm yıl dönümü

(Baş tarafı 3 de)

Bu arkadaşların on senedir her sene Atatlürkün ölüm yıl dönümünde ona ihtifaller yaptığını görüyoruz. Bu ihtifallere muvazî olarak her yıl bu arkadaşlar biraz daha onun gaye ve ideallerinden uzaklaşıyor. Atatürk tarafından emperyalizmin pençesinden kurtarılan Türkiye bugün emperyalist Amerikanın bir kalesi haline sokulmak istenilmektedir. Atatürkün o güzide arkadaşları bununla hattâ bir parça da böbürleniyorlar. Sefarethane kavasları gibi onların da bu durumlarından doğan bir çalımları, bir gururları var.

Dün Atatürkün birleştirdiği bu milleti bugün onlar siyasi ihtiraslarla kısım kısım, en mukaddes haklarından tecrid ederek parça parça bölmeğe çalışıyorlar. Bu olaylar aşikâr bir surette gösteriyor ki Atatürkün arkadaşıyım deyen adamların çoğu hakikatte onun gaye ve ideallerini benimsemiş değildir. Atatürk bu gibiler için gizli ve kirli emelleri saklamağa yarayan bir maskeden başka birşey değildir.

Atatürk bütün benliğini milletine bend etti bugün ona sahip çıkan da yalnız onun milletidir. Yukarı tabakalarda çevrilen bütün dalaveralara, uydurulan yalanlara rağmen yarınki nesillere devr edilecek olan Atatürk işte milletin kendisine mal ettiği bu Atatürktür. Efsaneler ve yalanlar içine gömülmeye çalışılan Atatürk değil.